

Олександр Олесь

(05.12.1878—22.07.1944)

український поет, перекладач, драматург

*О слово! Будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! Вгорі спинися.
Осяй мій край і розлетися
Дощами судними над ним.*
Олександр Олесь

Олександр Іванович Кандиба (літературний псевдонім — Олександр Олесь) народився 5 грудня 1878 року в містечку Білопілля на Сумщині.

Крім поезії, драматичних творів, у творчій спадщині митця — прозові, публіцистичні твори, переклади з російської, білоруської, польської, сербської, болгарської, німецької, англійської, арабської мов, публіцистичні та літературно-критичні статті.

По батьківській лінії його рід походив з чумаків, по материнській — з кріпаків. Батько, Іван Федорович, працював на рибних промислах в Астрахані, де й утопився у Возлі, коли Сашкові було 11 років. Мати Олександра залишилась сама з трьома дітьми. Виховувала дітей в любові. У чотири роки Сашко уже вмів читати. Незабаром перед ним почала відкриватися чарівна поезія Шевченкового «Кобзаря» .

Родина Олександра

У рідному містечку навчався в початковій школі, потім у двокласному училищі. У віці 15 років Сашко вступив до хліборобської школи у містечку Дергачі неподалік від Харкова. Під час навчання у хліборобській школі починає видавати рукописний журнал «Комета», в якому друкує свої вірші, написані російською та українською мовами. Після хліборобської школи Олександр не мав права вступати до університету. Розуміючи це, він вивчає болгарську, сербську, польську мови, ще навчаючись у школі. Стає вільним слухачем агрономічного відділення Київського політехнічного інституту, але через матеріальні нестатки залишає його в 1903 році і вступає до Харківського ветеринарного інституту. Визначальним фактором у його житті стала поїздка на відкриття пам'ятника І.П. Котляревському в Полтаві. Тут молодий поет знайомиться з Б. Грінченком , В. Самійленком , М. Коцюбинським , Лесею Українкою. Він передає свої вірші до збірника «Багаття», що виходив в Одесі.

Передреволюційні події 1905 року поет сприймає як необхідний процес оновлення, створює закличні бойові пісні. Його настроями пояснюється зроблені поетами переклади з російської «Марсельси» («Над залитою кров'ю землею»), «Варшавянки» («Хмари зловіще нависли над нами ...»). Спад революції викликав у душі поета розчарування.

1906 року, улітку, поет їде в Крим разом зі своєю майбутньою дружиною, студенткою Бестужівських курсів Вірою Сватською та її сестрою Ольгою. Тут він укладає свою першу книгу «З журбою радість обнялась». Книга мала багато схвальних оцінок. Наприклад М. Зеров писав: «Олесю не дове лося завоювати своєї поетичної слави». Перша поетична збірка Олесья представляла його як ніжного лірика і як поета високого громадянського звучання.

Олександр в ранні роки

1906 року, улітку, поет їде в Крим разом зі своєю майбутньою дружиною, студенткою Бестужівських курсів Вірою Сватською та її сестрою Ольгою. Тут він укладає свою першу книгу «З журбою радість обнялась». Книга мала багато схвальних оцінок. Наприклад М. Зеров писав: «Олесю не дове лося завоювати своєї поетичної слави». Перша поетична збірка Олесья представляла його як ніжного лірика і як поета високого громадянського звучання.

Революційне піднесення в 1905 році сприймається поетом як активний спротив силам зла, поневолення, а відтак журби у всезагальному значенні цього слова. В цей час він створює поетичні гімни: «Ми не кинемо зброї своєї», «З військом за волю боролися ми», «Жалібна пісня». Глибоко символічного значення набуває вірш «Айстри» (1905 р.). Якщо розглядати його в контексті суспільно-політичних подій, квіти, як люди, чекали змін, «рожевого ранку», мріяли про «сонячні дні» їм уявлявся прекрасний світ, «де вічна весна». Переживаючи поразку революції, Олесь готує нову збірку, призначення якої фокусується уже в самій назві: «Будь мечем моїм». Він каже, що його слово рідне для ворога вона має стати гострим, як меч, а для рідного краю — сонцем. Водночас він знаходить у собі сили готувати до друку шосту збірку поезій «На хвилях», що мала побачити світ на початку 1919 року.

Перебуваючи в еміграції, у Відні друкує збірку сатиричних поезій «Перезва» під псевдонімом В. Валентін. У 1919–1922 роках разом з Антоном Крушельницьким та іншими земляками збирає кошти на допомогу голодуючим в Україні. Моторошні події голодомору 1921–1923 років поет зобразив у циклі «Голод». У драмі «Земля обітована» (1935 р) Олесь одним із перших в українській літературі розкриває суть сталінської політики.

Останні роки Олександра Олесь були нелегкими. У вересні 1939 р. почалась Друга світова війна. Поета не покидала тривога за сина Олега (Олега Ольжича) – активного учасника руху Опору. На початку радянсько-німецької війни О. Ольжич переїхав до Києва, налагоджував підпільну мережу ОУН в Україні. В червні 1944 року Ольжич загинув у концтаборі Заксенгаузен.

22 липня 1944 року, невдовзі після повідомлення про загибель сина, Олександр Олесь помер. Похований на Ольшанському кладовищі у Празі.

19 січня 2017 року поета Олександра Олесь перепоховали на Лук'янівському кладовищі в Києві.

Пам'ять поета гідно вшановується в Україні: у місті Білопіллі на Сумщині створено Музей Олександра Олесь, в багатьох населених пунктах України вулиці носять його ім'я, відкрито меморіальні дошки тощо.

Використані джерела:

- <https://dovidka.biz.ua/oleksandr-oles-tsikavi-fakti/>
- <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
- <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/gruden/5/narodyvsya-oleksandr-oles>

Твір «Ярослав Мудрий» О. Олесь входить до його збірки поезій «Княжа Україна».